

Gedenkplaten

Achter in de kerk vindt u een gedenkplaat over Richard Harding (1593–1658). Hij bekleedde een hoge functie aan het Engelse hof en was bevriend met Barbara Aylesbury, een hofdame van Mary Stuart, de vrouw van stadhouder Willem II. In 1654 overleed Barbara en werd zij in de Abdijkerk begraven. Na haar dood bezocht Harding regelmatig zijn enige dochter te Honselaersdijk. Tijdens zo'n bezoek overleed hij en werd hij in de Abdijkerk naast zijn vriendin Barbara begraven. Hij wordt op de gedenkplaat geroemd als een trouw dienaar van Koning Charles II, die na lange omzwervingen in ballingschap rust heeft gevonden in een beter vaderland.

Eveneens achter in de kerk - naast de ingang - vindt u een heel bijzondere en fraaie grafsteen, nu ingemetseld in de muur. Deze werd in 1908 gevonden in het zand op de plek waar toen het dwarsschip werd gebouwd. In veel kerken werden dergelijke stenen in de tijd van de Franse Revolutie volledig vernield. Op de steen ziet u de wapens van de adellijke families De Raet en Van der Does.

Tenslotte vindt u hier de plaquette van ds. Van Evert (1903-1943). Deze is afkomstig uit de Bethelkerk. Het wil de gedachtenis levend houden aan ds. Frits van Evert, de eerste predikant van de Loosduinse Bethelkerk. Hij stierf in kamp Vught op 31 januari 1943.

De kloostergang

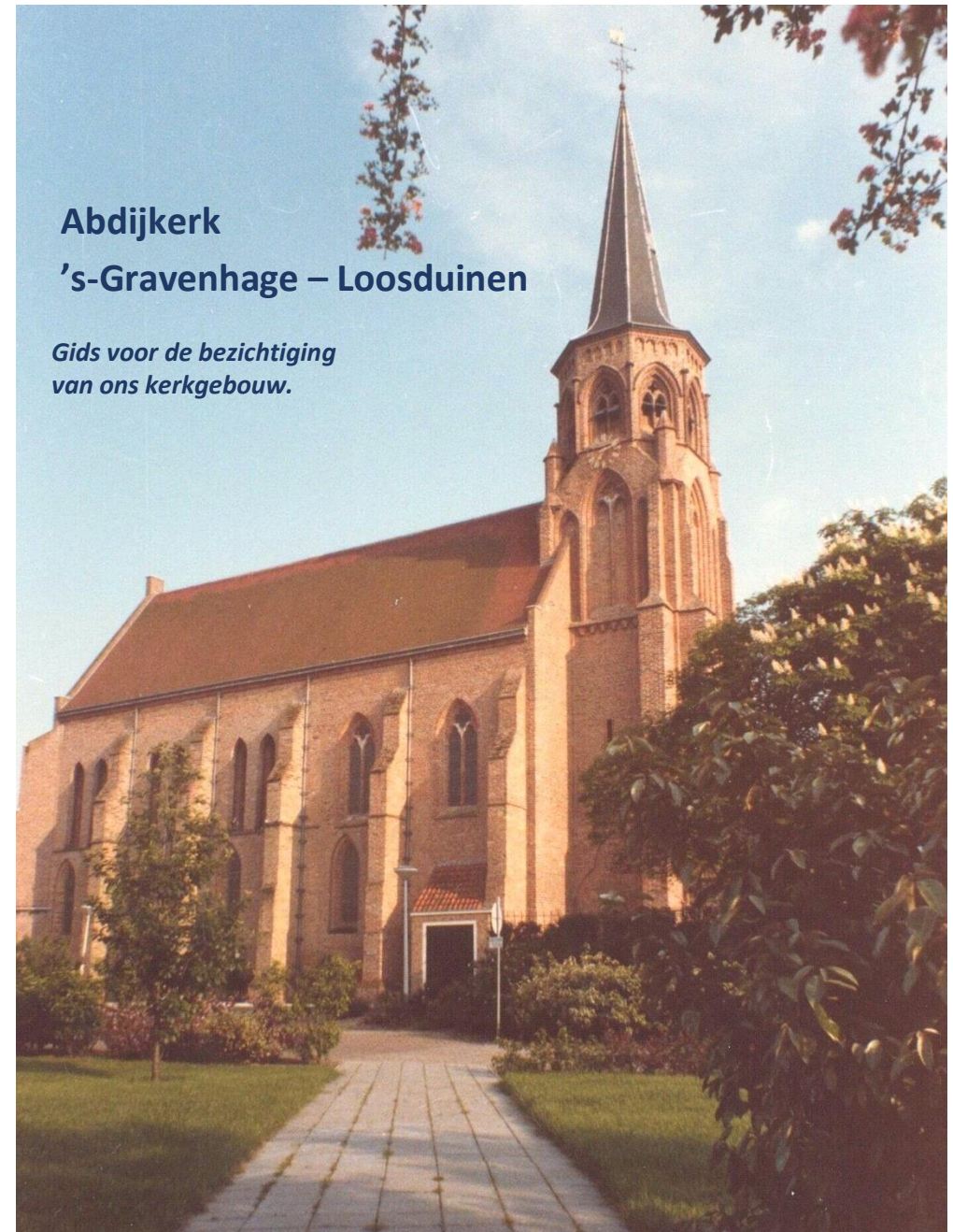
Dit is een reconstructie! Van de vroegere kloostergang werden tijdens de restauratie de toegangspoortjes en delen van de vloer teruggevonden. Vooral het meest oostelijke poortje is fraai: het heeft een klaverbladmotief (zie ook de buitenkant van de toren), is deels uit tufsteen opgetrokken en rust op muurzuiltjes. Verder ziet diverse lampennisjes, die de Cisterciënzer nonnen de weg in het donker wezen. De gang vormt de verbinding tussen de (herbouwde) consistoriekamer (waar predikant en kerkenraad voor de kerkdienst bijeenkomen) en het in 1974 nieuw aangebouwde gemeentecentrum.

En daarmee zijn we aan het eind gekomen van deze summiere rondleiding. Op www.abdijkerk.nl/abdijkerk kunt u veel informatie teruglezen.

- Torenbeklimmers moeten we helaas teleurstellen: de toren is niet te beklimmen.
- Om 15.30 uur is er iedere zondagmiddag in juli en augustus een korte orgelbespeeling. Voor informatie over onze andere concerten in september – juni verwijzen we u graag naar onze website www.abdijkerk.info.
- Het onderhoud van deze kerk kost ongeveer 5 euro per uur. Uw gift voor de instandhouding van deze kerk en de activiteiten daarin is zeer welkom. Bij de uitgang staat daarvoor een oranje bus. Hartelijk dank!
- Elke zondag om 10.00 uur is erin deze kerk een kerkdienst. U bent van harte welkom!

Tekst: Vincent Hildebrandt. Uitgave: Werkgroep Open Abdijkerk, 2017.
Uitgave mogelijk gemaakt door de Arie Molenkamp Stichting.

Abdijkerk

's-Gravenhage – Loosduinen

*Gids voor de bezichtiging
van ons kerkgebouw.*

Hartelijk welkom in deze kerk; wij hopen dat u een paar goede ogenblikken in dit prachtige gebouw zult doorbrengen. Deze gids is bedoeld als een leidraad voor de bezichtiging van de kerk, die we buiten zullen beginnen.

Een paar dingen moeten u zijn opgevallen toen u naar de kerk toeliep: de hoge ouderdom en de unieke bouwstijl. Deze kerk is tussen 1238 en 1250 gebouwd als de kapel van een klooster, gesticht door de vrouw van de Hollandse graaf Floris IV, Machteld van Brabant. Daarmee is de abdijkerk het oudste gebouw van Groot-Den Haag. De bouwstijl zult u trouwens nog niet vaak zijn tegengekomen in deze streken. Het is een overgangsstijl, tussen Romaans en Gotisch in, die sterk doet denken aan de Vlaamse Schelde-Gotiek. Dat heeft wellicht te maken met het feit dat het klooster onder voogdij van Vlaamse abdijen stond. Eigenlijk is alleen het oudste, oostelijke deel van de kerk (tegenover de toren) en de toren in deze stijl opgetrokken. Het westelijke deel van het schip is al echt gotisch van karakter, gebouwd in de tweede helft van de 13e eeuw. De bouwnaad tussen de twee delen is nog duidelijk te zien door het verschil in gebruikte steensoort. De vlakke muur die het oudste, oostelijke deel van de kerk afsluit (waartegen de preekstoel staat) is niet origineel. De kerk is oorspronkelijk langer geweest en afgesloten met een koor.

In de 80-jarige oorlog is het klooster grotendeels verwoest en het koor van de oude kloosterkerk is nooit meer opgebouwd. Wel is in het begin van de 20ste eeuw op die plaats een tweetal zijbeuken aan de kerk toegevoegd om meer plaatsruimte te maken voor de kerkgangers. Deze aanbouw is bij de restauratie 1969-1975 weer afgebroken.

Als we nu de kerkruimte zelf gaan bekijken, zien we direct dat we met protestantse bewoners te maken hebben. Centraal staat de preekstoel, achter het zogenaamde doophek; ervoor de avondmaalstafel en het doopvont. Het doophek dankt zijn naam aan het feit dat vroeger achter dit hek werd gedoopt in de zogenaamde "dooptuin".

Overigens is de hierboven beschreven indeling inmiddels ruim 400 jaar oud. In 1580, enkele jaren na de verwoesting van het klooster (in de strijd tussen Geuzen en Spanjaarden) kregen de protestanten het gebouw toegewezen.

Aan de kloosterperiode herinneren nu nog de nissen in de noordmuur, zogenaamde *hagioscopen*. Vroeger zaten daar kleine raampjes in, vermoedelijk om leken en/of besmettelijk zieken die de kapel niet in mochten, toch zicht te geven op de eucharistievieringen.

De preekstoel

De unieke preekstoel is pas kort in de abdijkerk aanwezig. Hij is afkomstig uit het Noord-Hollandse dorp Wijdenes. Na een verrassende restauratie, waarbij de oorspronkelijke beschilderingen weer werden ontdekt, is deze in 1976 in de abdijkerk geplaatst. Hij stamt uit het begin van de 17e eeuw en is, als enige in Holland, beschilderd met de Tien Geboden (naast enkele andere Bijbelteksten). Links naast de preekstoel is in 1992 een gedenksteen geplaatst ter herinnering aan Machteld van Brabant, de grondlegster van de Loosduinse abdij, die in 1267 in deze kerk begraven is. Ook het **doophek** komt uit Wijdenes. Als u de boog boven het deurtje goed bekijkt, ziet u dat het wapen van dit plaatsje erin is opgenomen.

Het Hennebergbord

Aan de zuidmuur van de kerk hangt een bord dat Loosduinen beroemd heeft gemaakt tot over de grenzen. Het vertelt - rechts in het Latijn, links in het Nederlands - de legende van de gravin van Henneberg. Deze gravin (13e eeuw) had een vrouw beledigd die van een tweeling was bevallen door erop te zinspelen dat zij een minnaar zou hebben. In die tijd werd het krijgen van een tweeling namelijk als een teken van ontrouw gezien. De vrouw werd woedend en wenste, ziende dat de gravin zwanger was, dat deze evenveel kinderen zou krijgen als er dagen in het jaar zijn - daarmee insinuerend dat de gravin 365 minnaars had! Volgens de legende beviel de gravin inderdaad van 365 kinderen, die in deze kerk door de bisschop van Utrecht werden gedoopt. Helaas stierven zowel moeder als kroost een uur na de geboorte; zij werden in deze kerk begraven.

Eeuwenlang zijn de tentoongestelde doopbekkens een trekpleister geweest, met name voor vrouwen die geen kinderen konden baren: het aanraken van de doopbekkens zou de vruchtbaarheid bevorderen. Het zou te ver voeren u uit te leggen wat de historische achtergronden van deze legende zijn. Als u daarin geïnteresseerd bent, raden wij u aan het boekje *"Eens door Euroop vermaard"* aan te schaffen, verkrijgbaar bij de ingang.

De restauratie van dit bord kwam eind 1979 gereed, tegelijk met het bord dat de wordingsgeschiedenis van het orgel vermeldt en dat nu een plaats heeft gekregen aan de noordmuur, bij de orgelgalerij. Naast dit "orgelbord" hangt nog een ander bord over de Henneberg-legende, dat vroeger in de Loosduinse herberg hing en in rijm hetzelfde verhaal vertelt. Het is een bord van de rederijderskamer die als èèn van zijn "lijfspreuken" de zinsnede "DOOR DUYNEN BEVRIJDT" had.

Het orgel

Het fraaie orgel in onze kerk is gebouwd door de Haagse orgelmaker Joachim Reichner, die in 1780 de bovenste kas (het hoofdwerk, omdat de organist er met zijn hoofd onder zit) maakte. In 1791 voegde hij de onderste kas toe (het rugwerk, omdat de organist er met zijn rug naar toe zit). Inwendig is het orgel in 1856 ingrijpend verbouwd door de orgelmaker C.G.F. Witte (firma Bätz & Co). Daarna zijn door de orgelmakers De Koff (1908) en Flentrop (1975) werkzaamheden uitgevoerd (demontage, schoonmaak en terugplaatsing) in verband met de toenmalige restauratiewerkzaamheden aan het kerkgebouw. In 2006 is het orgel door orgelmakerij Steendam uit Roodeschool grondig gerestaureerd en uitgebreid met pijpwerk voor een zelfstandig pedaal. Een deel van dit pedaalpijpwerk is afkomstig uit het oude Witte-orgel (1864) van de Haagse kloosterkerk. Het karakteristieke 18^e/19^e eeuwse klankbeeld van het orgel is met deze restauratie weer volledig hersteld.

De geschiedenis van dit orgel en de vaste organisten die het hebben bespeeld is uitvoerig beschreven in het boekje *"Orgel en Organisten van Loosduinen - Twee eeuwen kerk en muziek in een tuindersdorp"*, verkrijgbaar bij de uitgang. Er is ook een boekje verkrijgbaar over de geschiedenis van het kerkgebouw zelf, getiteld *'Zeven en een halve eeuw Abdijkerk Loosduinen'*.

Voor het doophek staat een authentiek Frans drukwindharmonium, gemaakt door de Franse orgelbouwer Debain rond 1860.